

A BESZÁMÍTHATÓSÁG MISZTÉRIUMA

Heller Erik dr., a szegedi egyetem büntetőjogi professzorának lélektani tanulmánya

Igen érdekes és sok helyen új utakon járó tanulmányt írt Heller Erik dr., a szegedi egyetem büntetőjogi professzora »A beszámíthatóság misztériuma« címen. Az alig egy éves tanulmány az Acta Universitatis Szegediensis kiadásában most jelent meg és fejtegetéseivel bizonyára élénk fölűtűnt fog kelteni mindazokban a szakkörökben, ahol a beszámíthatóság problémájával úgy jogi, mint pszichológiai, illetve orvostudományi szempontból régóta foglalkoznak. Heller professzor, a büntetőjogi kutatója régóta foglalkozik ezzel a kérdéssel, amelyre eddig hiába próbált teljes, végérvényesen szabatos feleletet adni a jogtudomány és amely sokszor igen nehéz földat elé állítja nemcsak a büntetőjogászokat, de az orvosokat is. Hol van az a határ, amely elválasztja a beszámíthatóságot — a beszámíthatatlanságtól, hol vannak azok a jogi, illetve elmeorvosi területek, ahol kétség-telenül el lehetne határolni ezeket a területeket és végleges, pontos helyeti meghatározásokat lehetne adni a büntetőjog és pathológia határai között. A beszámíthatóság sokszor igen nehéz kérdés elé állítja a büntetőjogászt és a jogtudóst, sokszor kell segítségül kérnie az orvostudomány megállapításait és még így is sokszor csak félvá-laszokkal és nem egészen szabatos meghatározá-sokkal lehet megközelíteni ezt a »misztériu-mot«. Heller professzor tanulmányának egyik különleges érdeme abban van, hogy a kérdést el-sősorban nem a büntetőjogász szemüvegén keresz-tül igyekszik megvilágítani, hanem kiszéle-síti a kérdést a pszichológia legrej-tebb területe felé, valójában a büntetőjog professzora lélektani ta-nulmányban kívánta megvilágítani ezt a ho-mályos és sokszor zűgös misztériumot.

A tanulmány bevezetőjében Heller Erik meg-világítja, miért nevezhető a beszámíthatóság kér-dése ezzel a szóval, hogy »misztérium«. Utal arra, hogy a bíróság milyen sokszor kap egymástól ellentétes szakértői véleményeket a vádlott beszámíthatósága kérdésében. A beszámíthatóság — fejtegeti — kettős értelem-ben állit bennünket misztérium elé: egyrészt azért, hogy olyan fogalmat vet fel, amelynek meghatározása a létlegvégső kér-déseinek labirintusába vezet, másrészt azért, hogy egy-egy fölmerült esetben biztos zsinormérték nélkül hagyja azt, akinek hivatásszerű feladata egy valóban életbevágó kérdés megoldása. Eszerint — fejtegeti — a beszámíthatóság misztérium a fogalmak világá-ban élő tudósnak és az élet kellős közepébe állította gyakorlati embernek egy-aránt. Ha azt a tudányszakot keressük — mondja —, amely a beszámíthatóság fogalmának meghatározására voltaképpen hivatott, ezt sem-miképpen sem találhatjuk meg a jogtudományban, hanem csak a lélektanban. Megállapítja azonban, hogy ez a tudányszak a kérdéssel vajmi ke-veset foglalkozik, tehát a kérdés vizsgálói jobba-ra a jogtudomány és az elmeorvostudomány meg-állapításaira van ráutalva. Már pedig a büntető-kódexek a beszámíthatóság kérdését nem pozitív, hanem negatív oldalról közelítik meg, nem a be-számíthatóságot határozzák meg, hanem a beszámíthatóságot kizáró okokat írják körül.

A hagyományos jogtudomány — fejtegeti to-vább a tanulmány — a beszámíthatóságot az aka-ratelhatározási képességgel hozza összefüggésbe, ezzel azonban a problémát nem oldottuk meg, mert fölmerül a kérdés, milyen esetekben lehet a cselekményt »szabad akaratnak« tekinteni? A gyilkos motivációja például olyan szembeszö-kően eltérő a mindennapi ember motivációjától, hogy az az utóbbira nézve valóssággal megfeythe-tetlen talány. Foglalkozik Heller professzor az elmeorvostudomány megállapításaival, majd ki-jelenti egészen világosan, hogy lelki jelenségekre alapított fogalmat csak a lelki élet titkaiba való belemélyedés útján lehet valójában megismerni. Ezért tűzte a professzor maga elé fejtegetéseinek céljául azt, hogy a beszámíthatósági tant, ame-lyet magának vall, a lelki jelenségek elemzése útján világítja meg és mélyíti ki. És itt szélesedik ki a büntetőjogász professzor tanul-mánya a lélektani kutatások vonalába.

Valamit beszámítani annyit tesz — vázolja föl a definíciót — mint ezt a valamit összeköt-tetésbe hozni más valamivel, a beszámíthatóság pedig egy cselekménynek valamely személy-lyel való összekötése. Külön foglalkozik »az egyén« és »a személy« kérdésével, megál-lapítva, hogy a kettőt világos határok választá-ják el egymástól. Míg az egyénnek lehetnek aká-r beszámítható, akár beszámíthatatlan cse-lekményei, addig a személynek csak beszámítható cselekményei lehetnek, mert az, hogy azt a személynek, nem pedig egyszerűen az egyénnek számítjuk be, éppen azt jelenti, hogy a cselek-mény beszámítható. A »személy« tehát Heller Erik fejtegetései szerint nem egyszerűen a pszichofizikai létet folytató egyén, hanem az

egyén én-je, szellemiségének összefoglalása. Hivatkozik a professzor ezeknél a megál-lapításoknál a német lélektani irodalom álláspont-jára. Személyünk — mondja aztán — jelle-münkön keresztül nyilvánul meg, mert a jellem az, ami valakinek egyéni színe-zetét megadja, a jellem az, ami valakit sze-mélyllyé tesz. Ezért annak, hogy valamely cse-lekményt beszámíthatónak minősítsünk, elenged-hetetlen fölűtűtele az, hogy abban az illető jellem-nek is része legyen.

A továbbiakban a szándékolt ered-mény előidézését fejtegeti és megállapítja, hogy az erkölcs és a jog világában, amely az értékelések világa, nem csak annak lehet jelentősége, ami megtörtént, hanem ép-penugy annak is, ami nem történt meg. Igen érdekes elemzést olvasunk a továbbiakban az aka-ratelhatározási folyamat elemzéséről. Megál-lapítják a fejtegetések, hogy teljesen kifejtett jellem-ről csak az élettapasztalatait magába fölűtűt, fölűtűtött egyénél lehet szó. Ebben a gondo-latsorban nyilvánvaló, hogy a gyermeket egyáltalán nem tekinthetjük beszámíthatónak, a fiataloknál pedig mérlege-lendő, vajjon beszámíthatónak lehet-e ítélni, mert jellemét még nem tekintjük annyira fejlett-nek, hogy azon keresztül valódi én-je, személye nyilatkoznék meg. Hasonló magyarázata van an-nak is, hogy a törvény a süketnémát sem te-kinti fölűtűtlenül beszámíthatónak, mert testi fo-gyatékosága a külvilági benyomások nagy ré-szétől elzárja. Vannak álláspontok, amelyek a ta-nításban nem részesült süketnémát a teljesen gyöngélméjűvel állítják egy színvonalra.

Érdekes fejtegetések számolnak be az elme-betegségekkel kapcsolatos jelenségekről, majd megkapjuk Heller professzor tanulmányának összefogó eredményét. A beszámíthatatlan

cselekmény — mondja — abban különbözik a beszámíthatótól, hogy az előbbi olyan akaratelhatározásnak, vagy az akaratelhatározás olyan elmaradásának a következménye, amelyben a jellem egyáltalán nem, vagy nem kellő mértékben vesz részt. A személy, sub specie aeternitatis, a halhatatlan lélek az, amely a neki tulajdonítható cselekményért felelős, amelynek a cselekményei beszámíthatók, mert neki, a személynek csak beszámítható cselekményei vannak. A továbbiakban megállapít-ja, hogy a beszámíthatóság fogalma nemcsak kvan-litativ, hanem kvantitativ elemet is tartalmaz. A korlátolt beszámíthatóság kérdésének fejtegetésénél rámutat arra, hogy az az általános megállapítás, hogy a természet nem ismer ugrásszerű zökkenéseket, csak fo-kozatos átmeneteket, ebben a vonatkozás-ban is érvényes. Kell ugyan egy bizonyos ha-tárt fölűtűtani, de a határon innen is vannak olyanok, akik lelki adottságaiknál fogva nem ké-pesek a különböző élethelyzetekben én-jüket hiánytalanul csatasorba állítani. Ezek azok, akik-re a korlátolt beszámíthatóság fogal-ma ráillik. Heller Erik azzal fejezi be fejtegeté-seit, hogy a beszámíthatóság mérlegelésénél is be-válik az, amit oly gyakran hangoztatnak, hogy a bírák, ügyvédek és itt hozzátehetjük, az orvos-szakértők színvonalán mulik a helyes ítéltkezés.

Heller Erik professzor nagyvonalú lélektani tanulmánya jelentős lépéssel vitte közelebb a megismerést ahhoz a büntetőjogi, orvostudományi és lélektani misztériumhoz, amelyet a beszámíthatóság kérdése jelent. (v.)

Csengelén is tönkretette a zivatar a vetéseket

Tanyai küldöttség gyors segítséget kért a polgármestertől

(A Délmagyarország munkatársától) Csütörtökön délelőtt csengelei küldöttség jelent meg Tóth Béla dr. helyettes polgármester előtt. A küldöttség elmondotta, hogy

a kétnapos felhőszakadás teljesen tönkreverte Csengelén az árvíz óta elűtött és kikelt vetéseket.

Ujra tengerre vált az a vidék, amelyről csak nemrég huzódott le részben a talajvíz. Amit ez az újabb áradás megkímélt, azt az esővel együtt zuhogó jégverés pusztította el.

Galambtojás nagyságu jég esett

órakon keresztül Csengelén 60—80 százalékos kárt okozva a gyümölcsösökben és teljes pusztulást idézve elő a veteményekben és a gabonában.

A veszteségek ellensúlyozására azt kérték a tanyai gazdák, hogy a polgármester kérjen a földművelésügyi minisztériumtól kedvezményes áru kölcsvetőmagot és burgonyavetőmagot részükre.

Tóth Béla dr. azonnal intézkedett, hogy a gazdák kérelme mielőbbi kedvező elintézt. nyerjen.

A 85 éves béres halála az istállóban

Gondatlanságból okozott emberölés címén eljárás indult a gazda ellen, a törvényszék fölmentette

(A Délmagyarország munkatársától) Az egyik sándorfalvi tanya istállójában meghalt februárban egy magával tehetetlen, egész szervezetében beteg, 85 éves gazdasági eseléd. Mivel az adatok szerint a gazda és felesége a magával tehetetlen agg bérést kemény télvíz idején az istállóban sanyargatta, nem gondozta kellően, nem hívott hozzá orvost és gondatlanságuk miatt az öregember végtagsjai megfagytak, az ügyészség gondatlanságból elkövetett emberölés miatt vádat emelt a gazda és felesége ellen. Az ügyet csütörtökön tárgyalta a szegedi törvényszék Sáray-tanácsa.

A vádlottak padján Varga Antal — akit az »úri« melléknévvel ruháztak föl a Környéken — és felesége, Vargáné Lengyel Ilona foglalt helyet. Náluk szolgált több évtizeden keresztül Udvari József öregbéres, aki 85 éves korára is náluk maradt és az istállóban éldegélt. Amikor a magával tehetetlen béres meghalt, megindult az eljárás Vargaék ellen, mert nem gyógykezeltették az öregot, bár tudták, hogy súlyosan beteg, orvost sem hívtak hozzá, az öregot teljesen elhanyagolva, hiányos ruhában, dermesztő hidegben otthagyták az istállóban és ezzel — mondja az ügyészi vádirat — okozói lettek, hogy lábán súlyos fagyási sérülésekkel, teljesen elhagyott állapotban halt meg. Az öregbéres régóta súlyos beteg volt, a boncolás során érlemeszesedést, vesegyulladást, tüdő- és szívtágulást állapítottak meg. Ezenkívül a vádirat azt is a terhükre rótta Vargaék, hogy embertelenül jártak el vele, még élelmezéséről is csak szűkösen gondoskodtak és a teljesen tehetetlen emberrel nem törődtek.

A csütörtöki főtárgyaláson Vargaék tagadták a vádat, elmondották, hogy az öregbéres mindig az istállóban halt. Az istállóban álla-

toék is voltak, meleg volt és így nem ott fázhatott meg, a fagyási sérüléseket bizonyára úgy kapta, hogy mezítláb járkált kiint a hóban. Elmondották azt is, hogy aki följelentette őket, haszonlesésből tette azt.

A törvényszék kihallgatta Ince Gyula dr. orvosszakértőt, aki elmondotta, hogy az öregbéres különböző súlyos betegségeken szenvedett és tekintetbe véve a magas korát, halála minden befolyástól mentesen is bekövetkezett volna. A fagyási sérülések nem hozták kapcsolatba halálával. Az orvosszakértő megállapítása szerint sem erőszakot, sem gondatlan cselekmény nem volt összefüggésben a 85 éves Udvari halálával, bár állapota igen elhanyagolt volt.

Szász Dezső dr. ügyész vádbeszéde után a törvényszék ítélethozatalra vonult vissza és Varga Antalt, valamint feleségét bűncselekmény hiányában fölmentette a vád alól. Az ítélet hivatkozik a bizonyítás anyagára, valamint az orvosszakértő megállapításaira és tényként állapította meg, hogy az öregbéres halála nem hozható kapcsolatba a gondatlan bánásmóddal, halálát több súlyos betegsége, magas kora okozta. Az ügyész fölfelezést jelentett be az ítélet ellen.

— A szívburok, a szívbíllentyűk, a szívműködés és a szívidegek megbetegedéseinek kezelésében a rendkívül enyhén ható természetes »Ferenc József« keserűvíz fontos segédeszköz, mert reggel éhgyomorra egy kis pohárral bevéve, a tápcsatorna tartalmát biztosan felhigítja és azt így könnyen levezeti. Kérdezze meg orvosát!